

Jij die  
voorbijloopt  
zonder me  
een blik  
te gunnen

Travail:302833\_TinkStudio NB:028600raTinkStudio@NlLnta YIndexBlttek fiches:1 - Face:Avant - Séparation:CyanMagenta YellowBlack















# Waarden ...

Het stadhuis van Sint-Gillis is een ontwerp van architect Albert Dumont en werd in 1904 ingehuldigd, amper vier jaar na de eerstesteenlegging. Het was echter nog wachten tot 1920, voordat alle kunstwerken, beeldhouwwerken en schilderijen waren voltooid en een plaats hadden gekregen.

De ontwerpers van het stadhuis, die zich in het verleden verdiepten om dichterbij de geschiedenis van de mensheid aan te sluiten, lieten zich inspireren door de gevels van de romaanse en gotische kerken, die *de armenbijbel* waren, om een *lekenevangalie* uit te tekenen.

Het stadhuis is een geloofsbelijdenis in vooruitgang en beschaving.

Zelden heeft een gebouw zo'n reeks waarden in al zijn facetten belichaamd. Waarden die geworteld zijn in de filosofie van de Verlichting en het liberale denken (doctrinair of humanistisch) van de 19<sup>de</sup> eeuw, gedragen door vele persoonlijkheden zoals Jean Volders, César de Paepe, Maurice Van Meenen, Louis Morichar, Eugène Defacqz, die hebben geijverd voor het algemeen stemrecht, de vrijheid van denken of de verbetering van de rechten van de burgers.

Het stadhuis schittert met zijn pracht en praal: de macht van de overheid wordt enkel geëvenaard door zijn beschermende kracht. Dit dubbele streven zal zowel aan de binnens als de buitenkant tot uiting komen. De gevel zet alvast de toon met het imposante centrale gebouw, en in het verlengde daarvan de twee vleugels, die de burgers als het ware beschermen. Helemaal bovenaan, de drie

vergulde beelden die de uitoefening van de macht vertolken. *De adelaar* 1 in het centrum benadrukt de kracht van het openbaar gezag en staat borg voor de individuele vrijheden. Deze macht mag evenwel niet absoluut zijn. De kracht moet worden bijgestaan door de wijsheid van *de uil* 24, die op zijn beurt wordt verlicht door de uitstraling van *de haan* 13.

Het openbaar gezag beschermt. Het brengt kennis via *onderwijs* 9 en waakt over de *volksgezondheid* 3 en *openbare veiligheid* 4. *Recht* 10 en *gerechtigheid* 11 bepalen de koers van het gezag.

Voor de politieke autoriteiten van die tijd werd de gang van de geschiedenis bepaald door de vooruitgang, die zelf werd gestuurd en ondersteund door *wetenschap* 18, *nijverheid* 29 en *handel* 30. Vooruitgang brengt geluk, *vruchtbaarheid* 15 en *rijkdom* 23, op voorwaarde dat het overheidsgezag en de sociale vrede worden gerespecteerd, waarbij het zijn arbeidskracht ten dienste stelt van de collectiviteit. Voor wie de boodschap op de gevel niet zou hebben begrepen, biedt de achterkant van het stadhuis, grotendeels van glas, een rechtstreeks uitzicht op de gevangenis.

In ruil daarvoor, zorgt de overheid voor *solidariteit* 2 en *sociale bescherming* 27. Iedereen heeft recht op essentiële hulpbronnen zoals *water* 16, *gas* 17 en *elektriciteit* 28, waarvan de gemeente de productie en distributie organiseert tegen eerlijke prijzen. *De tram* 25, waarvan de eerste elektrische versie eind 19<sup>de</sup>, begin 20<sup>ste</sup> eeuw uitrijdt, staat symbool voor vooruitgang en beweging.



Volgens de ontwerpers van het stadhuis moesten kunst en schoonheid, *licht en beschaving laten zegevieren die borg staan voor harmonie*. Grote kunstenaars gaven vorm aan dit schitterende levende museum, dat de transformerende impact van schoonheid op zichzelf wilde demonstreren. Het hoeft dan ook niet te verbazen dat op de gevel *schone kunsten* <sup>19</sup>, *schilderkunst* <sup>32</sup>, *beeldhouwkunst* <sup>33</sup> of ook *letteren* <sup>21</sup> aanwezig zijn.

Boven de gevel in Franse neo-renaissances-tijl, die wat aanleunt bij enkele Franse kastelen (Fontainebleau of Beaumesnil), torent verrassend een belfort uit, dat typisch is voor onze kontreien en ver af staat van de Franse stijl. Een asymmetrie die men als Halve/Half-stijl zou kunnen bestempelen.

«We bouwden het groot en sterk», aldus schepen Louis Morichar, «omdat het symbool staat voor de gemeentelijke vrijstellingen die we gemeenschappelijk houden, als een kostbare erfenis die de voorouders ons, na die ten koste van heldhaftige inspanningen te hebben

veroverd, hebben nagelaten». Het belfort wordt niet alleen afgemeten aan de donjon van het kasteel en zijn koninklijke macht of aan de kerktoren en zijn religieuze macht, maar ook aan de macht van de Stad Brussel. Decennialang lagen Sint-Gillis en de omliggende gemeenten in conflict met de Stad. Gemeten vanaf de zeespiegel, is het belfort van Sint-Gillis iets hoger dan de toren van het Brusselse stadhuis (116 meter voor 111). Louter toeval?

De beelden op de gevel en de zijvleugels zijn vervaardigd in Euvillesteen, behalve de beelden bovenaan de eretrap, die in licht wit Carraramarmer zijn gemaakt. De beelden op de twee zijgevels zijn vervaardigd van Chauvigny-Tresor-steen. De adelaar, de uil en de haan, bovenop het stadhuis, zijn van verguld brons. De *brandweerman* <sup>20</sup> en de *arbeider* <sup>21</sup> voor de zijgevels zijn van brons, net als de *Godin van de Bocq* <sup>A</sup>.

De beelden met menselijke figuren zijn tussen de 2m40 en 2m70 hoog.





# ... en beeldhouwers

De kunstenaars werden gekozen uit de beste van hun generatie met meesters zoals Julien Dillens en Jef Lambeaux, en getalenteerde leerlingen zoals Egide Rombaux of Victor Rousseau. Als we een portret van de beeldhouwer van het stadhuis zouden schetsen, dan is hij afkomstig uit Antwerpen of Brussel, soms uit Henegouwen of Luik en is hij eind van de jaren 1860 geboren. Hij volgt een opleiding aan de academie van Brussel bij Charles van der Stappen, Jef Lambeaux of Julien Dillens. Hij is winnaar van de Rome- of Godecharleprijs en reist naar Italië, vooral naar Rome. Hij maakt deel uit van een kunstenaarskring zoals *Le sillon*, *Le groupe des XX*, *L'essor*, *Pour l'art* of *Le labeur*. Hij is bevriend of staat in contact met vele andere beeldhouwers van het stadhuis. Hij bewondert Rodin en interesseert zich voor de art nouveau maar hij houdt er een academische en conventionele stijl op na, die typisch is voor het einde van een tijdperk. Hij voert vaak opdrachten uit voor de overheid, zoals in de Kruidtuin of de Kleine Zavel in Brussel. Na de oorlog 14-18 maakt hij een dodenmonument. Hij is lid van de 'Académie royale de Belgique' en overlijdt eind van de jaren 1930.

Op de gevel zijn het doorgaans vrouwelijke personages die de waarden belichamen, wat aansluit bij een voorouderlijke traditie van wijze en stichtende beeldhouwkunst, die de deugden koestert zoals een moeder haar kind.

Hun verstarde houding, onverschillige schoonheid en afwezige blik (met uitzondering van de allegorische representatie van het gas) staan in contrast met de gloed van *de Godin van de Bocq* die, in een bevrijdende beweging van alle zintuigen, de spot lijkt te drijven met hun deugzaamheid.

Van alle beeldhouwers zal Jef Lambeaux een van de enigen zijn die een vernieuwende erfgenaam zal hebben in de persoon van Rik Wouters, die zowel in de schilderkunst als in de beeldhouwkunst originele paden zal bewandelen. *De dwaze maagd*, één van zijn meest emblematische werken, vertoont trouwens enige gelijkenissen met de godin van de Bocq.

De stijl van de beeldhouwers van het stadhuis wordt bondig verwoord door Jacques Van Lennep, wanneer hij de benadering van de Belgische beeldhouwers van die tijd als volgt samenvat: *Academisme, Realisme en Symbolisme versmelten tot een eclectische stijl die het mogelijk maakt om met hetzelfde gemak alle soorten en genres van de beeldhouwkunst te creëren* (Negentiende eeuwse belgische beeldhouwkunst, deel 1).

Het stadhuis van Sint-Gillis is één van de laatste uitingen van figuratieve beeldhouwkunst in de 20<sup>ste</sup> eeuw. De Eerste Wereldoorlog betekende een belangrijk keerpunt en maakte een einde aan dit soort representaties.





Travail:302833\_TinkStudio\_NL - Index des fiches:4 - Face:Arrière - Séparation:CyanMagentaYellowBlack



# De kunstenaars van de gevel van het stadhuis

## Jef Lambeaux

(Antwerpen 1852 – Sint-Gillis 1908)

Jef Lambeaux, wiens vader een Waal was en moeder een Vlaamse, is geboren te Antwerpen en was één van de belangrijkste beeldhouwers uit de 19<sup>de</sup> eeuw.

Hij was leerling aan de academie van Antwerpen, stad waar hij de Brabofontein voor maakte (1884) die nog steeds de Grote Markt siert.

Hij woonde in Sint-Gillis, eerst in zijn atelier in de Savoiestraat (gesloopt in 1898), later op nummer 104 in de Antoine Bréartstraat (gesloopt in 1977).

De grote faam van deze beeldhouwer uit Sint-Gillis werd slechts geëvenaard door de door zijn werken teweeggebrachte schandalen. Zijn neobarokstijl was immers doordrongen van een avant-gardistische erotiek die scherpe kritiek uitlokte vanuit conservatieve hoek. De polemiek die in 1899 losbarstte rond de Menselijke Driften, een bas-reliëf waarop in elkaar vervlochten lichamen te zien zijn, is nog steeds berucht. Het paviljoen van het Jubelpark (waarvan de plannen door Victor Horta zijn opgesteld), dat onderdak biedt aan dit beeldhouwwerk, is lange tijd gesloten gebleven. Het opende opnieuw de deuren in 2015 na een langdurige renovatie.

Ook de Godin van de Bocq bleef lange tijd in de kelders liggen. Deze ode aan de vreugde en de vrijheid werd in 1894 bij de beeldhouwer besteld om te vieren dat er 25 jaar daarvoor voor het eerst water werd gewonnen uit de Bocq, een riviertje dat Brussel bevoorradde. Oorspronkelijk zou de godin het centrale beeld vormen van een monumentale allegorische compositie. Na hevig protest van de schepenen die gekant waren tegen zo'n zware uitgave en omdat de beeldhouwer zijn werk niet tijdig kon leveren, bleef het project uiteindelijk

beperkt tot een enkele nimf. Vooral eer het publiek haar kon bewonderen, verbleef ze lange tijd in het "vagevuur" van de gemeentelijke kelders, waarnaar de weldenkenden uit de 19de eeuw haar hadden verbannen wegens "te onwelveogelijk!". Pas in 1976 zag deze gratie voor het eerst opnieuw het daglicht. En wat een verrassing! Toen het beeld eindelijk frisse lucht kon opsnuiven, zat het volledig onder het stof, op een klein glimmend deel aan de linkerzijde na. Al gauw bleek dat de arbeiders en de bedienden, wanneer ze door de kelder liepen, de gewoonte hadden om de nimf over de linkerborst te strelen. Dat moest immers geluk brengen.

In verschillende burelen van het stadhuis staan beelden van Lambeaux. Hij was lid van de 'Académie royale de Belgique'. Een laan in Sint-Gillis is naar hem genoemd.

### **A** De godin van de Bocq





Arend **1****Alfred Crick**

(Antwerpen 1858 – Zaventem 1931)

Hij was leerling aan de Academie voor Schone Kunsten van Brussel, later leerjongen bij meester Charles van der Stappen en gespecialiseerd in dierlijke beeldhouwwerken. Behalve De arend op het stadhuis is ook De gier in de Kruidtuin te Brussel van zijn hand. Hij vestigde z'n atelier in de Simonisstraat te Elsene, volgens plannen van art-nouveau-architect Paul Hankar. Hij was één van de stichters van de beweging *Le Sillon*.

**2** *Solidariteit***Victor Rousseau**

(Feluy 1865 – Vorst 1954)

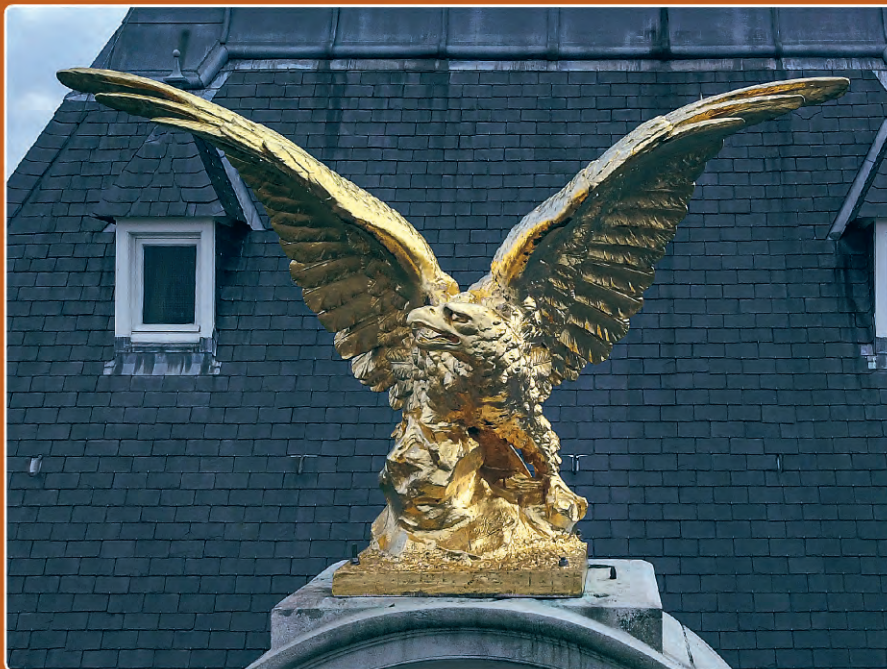
Op tienjarige leeftijd begon hij als leerjongen steenhouwer, vervolgens ging hij als arbeider werken op de werf van het Brusselse justitiepaleis. Al heel snel liet hij zich opmerken en viel hij in de prijzen (Godecharleprijs in 1890), waardoor hij kon gaan reizen en zo Rodin, de art nouveau en Italië ontdekte. Door de reputatie die hij had opgebouwd met de prijs van Rome in 1911, kreeg hij de mogelijkheid om ook buiten de landsgrenzen te gaan tentoonstellen. Samen met Victor Horta maakte hij het monument ter ere van Charles Buls (Grote Markt van Brussel). Van zijn hand zijn ook het bas-reliëf *Les fileuses* op de gevel van het zogenaamde *Hotel Hannon* in de Verbindingslaan te Sint-Gillis, en het majestueuze *Monument ter nagedachtenis van de Vorstse soldaten die voor het vaderland zijn gesneuveld* (1921, met J. Van Neck, arch.), aan de Omer Denissquare te Vorst. Hij was lid van de 'Académie royale de Belgique'.

**3** *Volksgezondheid***Pieter Braecke**

(Nieuwpoort 1858 – Nossegem 1938)

Pieter Braecke was op zestienjarige leeftijd leerling-beeldhouwer en vervolgde zijn opleiding aan de Leuvense academie. Hij deelde grotendeels de bekommernissen van Constantin Meunier en gaf uitdrukking aan het leed van de wereld, zoals blijkt uit een van 's lands meest pakkende dodenmonumenten, *De verminkten van de IJzer*, die hij samen met Victor Horta (1930) voor de stad Nieuwpoort heeft opgericht. Pieter Braecke was ook de man achter de bas-reliëfs voor de eetkamer van het Hortahuis in de Amerikaansestraat te Sint-Gillis. Victor Horta zou trouwens de plannen tekenen voor zijn huis in de Troonsafstandsstraat te Brussel. Hij was lid van de 'Académie royale de Belgique'.





#### 4 *Openbare Veiligheid*

### Jean-Baptiste De Keyser

(Anderlecht 1857 – 1927)

Deze beeldhouwer en penningkunstenaar volgde een opleiding aan de academie van Brussel, waar hij les kreeg van Eugène Simonis.



#### 5 *Financiën*

### Désiré Weygers

(Brussel 1868 – Etterbeek 1940)

Er is heel weinig bekend over deze leerling van Charles van der Stappen aan de Brusselse academie.



Armenzorg 6

## Léandre Grandmoulin

(Ter Hulpen 1873 – Ukkel 1957)

Deze beeldhouwer was docent aan de academie van Sint-Gillis, waar hij in de Schotlandstraat woonde, en werkte samen met andere kunstenaars van het stadhuis zoals Victor Rousseau of Egide Rombaux. Hij zou trouwens de biografische nota van die laatste schrijven in de *biographie nationale* van de 'Académie royale de Belgique', waarvan hij ook lid was. Hij is ook de maker van het *Heldenmonument* (1925), op het Heldenplein te Ukkel, waar hij overlijdt.



## Julien Dillens

(Anvers 1849 – Saint-Gilles 1904)

Julien Dillens werd door zijn tijdsgenoten aanzien als de grootmeester van de Belgische beeldhouwkunst.

Hij stamde uit een kunstenaarsfamilie en won in 1867 de grote prijs van Rome. Vooraleer hij de meeste van zijn werken maakte doorkruiste hij Europa. Het monument van *Everard 't Serclaes* (1902) op de hoek van de Charles Bulsstraat en de Grote Markt van Brussel, en ook de *Waterdraagster* (1900), een van de symbolen van de gemeente, zijn van de hand van Julien Dillens. Rank en klein is ze maar fluks en trots draagt ze de emmers water naar de dorstige paarden die voor de postkoets zijn gespannen, die ter hoogte van de *Bareel van Sint-Gillis* halt houdt. Julien Dillens bracht een erbetoon aan die jonge arbeiders uit de 19<sup>de</sup> eeuw.

De stille van het graf aan de ingang van de begraafplaats van de gemeente is een beeldhouwwerk waarvan de strakke schoonheid tot inkeer aanzet. Over het oeuvre van Dillens zei Jean Delville dat het de stijl van het mysterie had. Hij was lid van de 'Académie royale de Belgique'. Enkele maanden na de inhuldiging van zijn stadhuis stierf hij in zijn atelier in de Sint-Bernardusstraat te Sint-Gillis. Een plein in Sint-Gillis is naar hem genoemd.

8 *Arbeid* 11 *Recht*







## Alphonse De Tombay

(Luik 1843 – Brussel 1918)

Hij volgde een opleiding aan de academie van Luik. Zoals toen gebruikelijk was, trok hij naar Italië, waar hij 4 jaar zou verblijven. Hij werkte in Brussel, en dan vooral in Sint-Gillis, waar hij eerst les gaf aan de Academie voor Schone Kunsten, om er later directeur te worden. Zijn beelden zijn te zien op heel wat publieke plaatsen, zoals de universiteit van Luik, de Kleine Zavel, in de Kruidtuin of ook het Jubelpark te Brussel.

**7** *Onderlinge bijstand*

**21** *Letteren*    **22** *Wetenschap*





## Jacques De Lalaing

(Londen 1858 – Brussel 1917)

Deze zoon van een diplomaat liet zich voor zijn opleiding omringen door de beste meesters zoals Jean Portaels en Alfred Cluysenaar voor de schilderkunst, en Thomas Vinçotte en Jef Lambeaux voor de beeldhouwkunst. Hij maakte heel wat monumenten, o.a. gewijd aan paarden zoals het indrukwekkende Ruitergevecht, op het einde van de Louizalaan (recht tegenover de Square des Milliardaires). Op het plafond van de eretrap van het stadhuis van Sint-Gillis, maakte hij twee schilderijen gewijd aan de handel en de nijverheid. Hij gaf zijn hedendaagse visie op de gemeente, naast Ciamberlani zijn eerder rotsachtige visie. Hij was lid van de 'Académie royale de Belgique'. Een straat in Brussel is naar hem genoemd.

9 Onderwijs 10 Gerechtigheid



Vruchtbaarheid 13

## Jean-Marie Hérain

(Leuven 1853 – Brussel 1924)

Hij volgde een opleiding aan de academie van Leuven en was lid van de kring *L'essor*. Een aantal werken van deze conventionele kunstenaar staan trouwens nog in de openbare ruimte zoals de *Man met vaas* op de de Meeÿsquare te Elsene of *De tijger*, in de Kruidtuin te Brussel.





## Sokkels van kandelaars 12

**Auguste Puttemans**

(Brussel 1866 – Elsene 1927)

Hij was leerling aan de Academie voor Schone Kunsten van Brussel en zou later zelf les geven aan de academie van Sint-Gillis.

Kort voor de oorlog 14-18 maakte Auguste Puttemans twee bronzen kandelaars, voor onderaan de eretrap van het stadhuis van Sint-Gillis. Tijdens de oorlog ondergingen de kandelaars hetzelfde lot als de meeste bronzen kunstwerken in ons land, ze werden weggenomen en tot obussen versmolten. Voor de monumentale trap van het stadhuis staan nu enkel nog de sokkels.

Maar Auguste Puttemans was nog niet klaar met de Duitsers, die het moeilijk hadden met de aanwezigheid in de openbare ruimte (Zaterdagplein) van zijn ode aan de vrijheid, als eerbetoon aan Francisco Ferrer (1859-1909), pedagoog, anarchist en vrijdenker, die op 13 oktober 1909 in Barcelona was terechtgesteld. Van bij het begin van de bezetting, begrepen de Duitsers al snel de ideologische impact van dat beeld en verwijderden het monument.

Ook na de oorlog zou het monument nog stof doen opwaaien, vooraleer het in 1984 zijn definitieve plaats zou krijgen aan de Franklian Rooseveltlaan, recht tegenover het standbeeld van Théodore Verhaegen en de gebouwen van de ULB.

In 1922 schonk een Belgisch comité van oorlogsslachtoffers zijn standbeeld van de godin Isis aan Herbert Hoover, VS-president tussen 1929 en 1933, als dank voor zijn humanitaire inzet tijdens de Eerste Wereldoorlog. Het beeld kreeg een plaats te West Branch, vlak voor het geboortehuis van Herbert Hoover.

23 *Rijkdom***Edouard Roskam**

(Amsterdam 1854 – Brussel 1912)

Hij studeerde aan de Leuvense academie en was winnaar van de prijs van Rome in 1885.





Hij volgde een opleiding aan de academie van Brussel en verschillende van zijn standbeelden staan nog in de openbare ruimte, zoals op de Kleine Zavel, aan de Sint-Michiels- en Sint-Goedelekathedraal te Brussel of ook in Jette, waar hij een dodenmonument heeft opgericht (1923). Het ontwerp van de standbeelden is van Julien Dillens maar door zijn overlijden heeft hij die nooit kunnen voltooiën. Ze zijn alle vier verschillend.

De haan **15**

## Joseph Baudrenghien

(Monceau-sur-Sambre 1873 – Ukkel 1954)

Hij was een leerling van Charles van der Stappen aan de Academie voor Schone Kunsten van Brussel en lid van de kring *Le labeur*. Hij begon met religieus geïnspireerde beeldhouwwerken, later richtte hij zich op boeren- en arbeidersfiguren (*Groupe de hiercheuses*, 1901). Hij maakte de Dodenmonumenten van Beersel en Sint-Pieters-Leeuw.







## 16 Water

### Godefroid De Vreese

(Kortrijk 1861 – Brussel 1941)

Godefroid De Vreese was beeldhouwer en penningkunstenaar en volgde eerst les aan de academie van Kortrijk, later aan die van Brussel met Charles van der Stappen. Verschillende prijzen, zoals die van Rome (2<sup>de</sup>) brachten zijn carrière zowel in België als in het buitenland in een stroomversnelling. Hij was bevriend met Jef Lambeaux en werkte samen met Victor Horta aan een aantal monumenten, en ook aan zijn huis-atelier. Het grootste deel van zijn leven bracht hij door te Schaarbeek, waar in de openbare ruimte sporen van hem te vinden zijn, zoals een straatnaam, het *Monument voor de Weldoeners der Armen* en de vaas der *Bacchanten*. In Sint-Gillis maakte hij het borstbeeld van Louis Morichar, schepen en Arthur Diderich, burgemeester. Als penningkunstenaar was hij een van de meest briljante kunstenaars van zijn generatie (medaille van de internationale tentoonstelling van Brussel in 1910; zegel van de Stad Brussel en van de Université Libre de Bruxelles). Hij was lid van de 'Académie royale de Belgique'.



## 17 Gas

### Ferdinand Schirren

(Anvers 1872 – Sint-Agatha-Berchem 1944)

Hij was zoon van Russisch-joodse ouders, geboren in Riga, die de Russische pogrom waren ontvlucht en zich eind jaren 1860 in Antwerpen hadden gevestigd.

Als hij samen met Jef Lambeaux een opleiding beeldhouwkunst aan de Brusselse Academie voor Schone Kunsten volgde, was het vooral door de schilderkunst dat hij naam maakte, waarbij hij samen met zijn vriend Rik Wouters, deel uitmaakte van de *Brabantse Fauvisten*. Zijn werken werden zowel in België als in het buitenland op grote schaal tentoongesteld. Het beeld dat hij voor het stadhuis maakte, kwam er in de periode dat hij de beitel geleidelijk aan aan het inruilen was voor het penseel. Van alle beelden is het ongetwijfeld dat met de meest indringende blik. Hij werkte rond 1904 aan dit monument, het jaar waarin hij een relatie had met zijn model Nel. Toen zijn vrouw hem voor de keuze stelde, brak hij met Nel, die later de vrouw en muze van Rik Wouters zou worden. Wie weet stond Nel wel model voor *Het gas...*



## Charles Samuël

(Brussel 1862 – Cannes 1938)

Als beeldhouwer en penningkunstenaar volgde hij een opleiding in de ateliers van Philippe Wolfers en Charles Wiener. Hij was de ontwerper van de herdenkingsmedaille voor de inhuldiging van het stadhuis van Sint-Gillis in 1904. Bekend is ook zijn monument ter ere van Charles de Coster en Tijl Uilenspiegel, recht tegenover Café Belga. Zoals heel wat beeldhouwers uit die periode vervaardigde hij ook monumenten ter herdenking van de Eerste Wereldoorlog zoals *De Brabançonne* (1930), op het Surlet de Chokierplein te Brussel, of een van de soldaten die als schildwacht op de begraafplaats van Elsene waken.

### 18 Wetenschap



## Isidore De Rudder

(Sint-Jans-Molenbeek 1855 – Ukkel 1943)

Van deze veelzijdige kunstenaar (beeldhouwer, tekenaar, keramist, bewerkster van edele metalen voor juweliers-zilverversmeden Wolfers, enz.) sieren verschillende werken het stadhuis: in de hall voor de voertuigen in een nis, *Vruchtbaarheid* en *Broederschap*; onderaan de eretrap, twee groepen kinderen, *Kracht* en *Voorzichtigheid*; in de trouwzaal tekende hij het karton voor de wandtapijten *Ogenblikken* van het leven van zijn echtgenote Héléne De Rudder (geboren du Ménil, 1869-1962). Hij ontwierp tevens de houders voor de wandverlichting in de Trouwzaal. Op de begraafplaats van Elsene, is een van de vier soldaten die als schildwacht waken over de herinnering aan 14-18, van zijn hand.

### 19 Kunst





## Uil 24

**Égide Rombaux**

(Schaarbeek 1865 – Ukkel 1942)

Deze zoon van een beeldhouwer bleek al heel snel een begaafd tekenaar te zijn maar met discipline nam hij het niet zo nauw. Hij had het niet bepaald voor meesters en ging in de leerschool met Charles Van der Stappen en Jef Lambeaux, waarna hij naar Italië en Frankrijk trok.

Zijn monument voor Gabrielle Petit (1923) op het Sint-Jansplein te Brussel, was één van de eerste standbeelden waarbij vrouwen als individu werden afgebeeld en niet louter als representatie-instrument (Catherine Leclercq, *Les statues et monuments de Bruxelles après 1914*, in P. Derom, dir., *Les sculptures de Bruxelles*, Pandora, Anvers, 2000). Als leraar aan de Brusselse academie maakte hij borstbeelden van talrijke personaliteiten zoals Leopold III, kardinaal Mercier en eerste ministers Paul Janson et Henri Jaspar.

Voor het stadhuis maakte hij een *Cérèsbeeld*, dat een en al verfijning en elegantie uitstraalt te midden van een imposante schouw in de Cérèszaal. Hij was lid van de 'Académie royale de Belgique'.



## 20 Brandweerman

**Victor De Haen**

(Schaarbeek 1866 – Brussel 1934)

Hij volgde een opleiding aan de academie van Brussel, waar hij les kreeg van Charles van der Stappen. Hij was laureaat van de prijs van Rome (1894). Jef Lambeaux en Constantin Meunier hadden een grote invloed op zijn oeuvre.

Voor het beeld van de brandweerman stond art-nouveau-architect Paul Hamesse model, een leerling van Paul Hankar, die lange tijd in Sint-Gillis heeft gewoond.





## Tramwezen 25

**Jacques Marin**

(Brussel 1877 – Nijvel 1950)

Deze beeldhouwer, leerling en later ook leraar aan de Brusselse academie, zal altijd blijven omdat hij als eerste een allegorie van de tram heeft voorgesteld. Sint-Gillis heeft op dat vlak altijd een voortrekkersrol gespeeld, door in 1874 één van de eerste tramlijnen te openen die via de Charloisesteenweg, de Louizalaan met Ma Campagne verbond.

Hij ontwierp het *Monument tere ere van luitenant-generaal Tombeur de Tabora* in de Parklaan te Sint-Gillis, dat in 1951, kort na zijn dood is ingehuldigd.

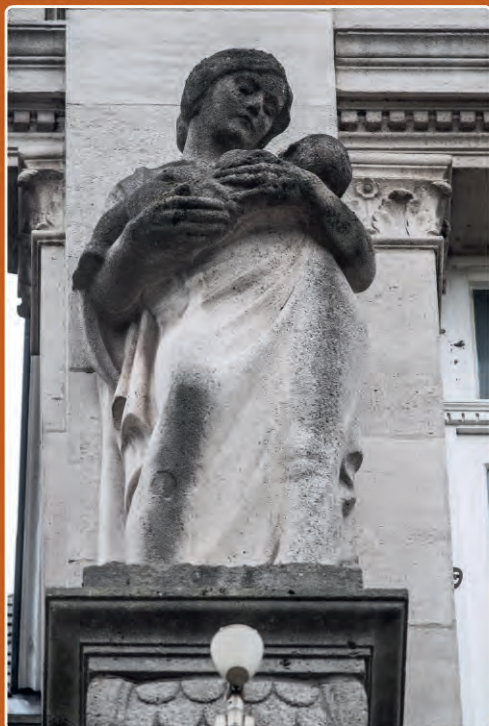
Van zijn hand zijn ook het *Monument voor de soldaten van het Tweede Regiment Lansiers*, in de Tweede Lansiers Regimentlaan (1930) te Etterbeek, en de *Baron Hortafontein* (1923, Baron Hortastraat) opgericht als eerbetoon aan de architect.

**Eugène Canneel**

(Sint-Joost-ten-Node 1882 – Schaarbeek 1966)

Hij kwam uit een gezin van schilders en beeldhouwers (Jean, Jules en Marcel) en was leerling aan de academie voor Schone Kunsten van Sint-Gillis. Zo is hij de ontwerper van verschillende herdenkingsmonumenten zoals het *Monument voor de gesneuvelden van de Eerste en Tweede Wereldoorlog* (1921), aan de Joséphine-Charlottesquare in Sint-Lambrechts-Woluwe.

## 26 Moederschap 27 Kinderbescherming





## Paul Du Bois

(Aywaille 1859 – Ukkel 1938)

Deze beeldhouw- en penningkunstenaar was een leerling van Charles van der Stappen en een belangrijke kunstenaar van eind 19de eeuw. Hij was samen met James Ensor en Fernand Khnopff, één van de stichters van de avant-gardegroep Les XX. Van hem is o.a. het monument ter ere van Frédéric de Mérode (1897-1898), op het Martelaarsplein te Brussel, dat is ontworpen in samenwerking met zijn schoonbroer Henry van de Velde, of ook het *Monument voor Edith Cavell en Marie Depage* (1920), Edith Cavellstraat te Ukkel, waar hij z'n atelier had.

Elektriciteit **28**

Schilderkunst **32** Beeldhouwkunst **33**







29 *Nijverheid*

## Henri Bonquet

(Ardoosle 1868 – Elsene 1908)

Na de academie van Roeselare, volgde hij een opleiding aan de Brusselse academie, met Charles van der Stappen. Tot twee keer toe was hij laureaat van de prijs van Rome (1ste en 2de). Hij verbleef lange tijd in Italië. Zijn sculpturen staan in vele musea en openbare ruimtes in België, zoals de allegorische voorstelling van *de Rechtvaardigheid* en *de Voorzichtigheid* op de arcades van het Jubelpark in Brussel. Deze bewonderaar van Rodin en Lambeaux zag zijn veelbelovende carrière op 40-jarige leeftijd abrupt tot een einde komen.



30 *Handel*

## Arsène Matton

(Harelbeke 1873 – Dion-le-Mont 1953)

Hij volgde een opleiding aan de Academie voor Schone Kunsten van Brussel, waar hij les kreeg van Charles van der Stappen. Later zou hij er zelf ook les geven.

In 1911 trok hij in opdracht van de Belgische overheid naar Kongo, om er de inheemse volkeren te gaan bestuderen. Hij bracht talrijke borstbeelden en een collectie voorwerpen mee. Hij maakte ook verschillende werken voor het museum van Tervuren. Zijn werken dragen een klassieke visie van het kolonialisme uit en staan nog steeds in de rotonde van het gerenoveerde *Afrikamuseum*, maar nu naast houten en bronzen werken van de hedendaagse Congolese kunstenaar Aimé Mpané, genaamd *Nouveau souffle of le Congo bourgeois*.

Hij overleed te Dion-le-Mont, waar een straat naar hem is genoemd.





*Arbeider (of Ovenman)* 31

## Paul Stoffyn

(Brussel 1884 – Vorst 1945)

Paul Stoffyn had een klassieke opleiding gevolgd aan de Brusselse academie samen met Julien Dillens en Charles van der Stappen en ook zijn werk was klassiek. Zoals blijkt uit zijn werk *arbeider* voor het stadhuis, stond hij onder invloed van Constantin Meunier. Als model had hij een arbeider van de gemeente gekozen, die als ovenman in de in 1901 ingehuldigde gasfabriek van Sint-Gillis werkte.





ow Black







### De 38 standbeelden op de gevel van het stadhuis

- |    |   |    |                                       |
|----|---|----|---------------------------------------|
| 1  | Armed, Alfred Crick                               | 18 | Witruichaps, Charles Samuel           |
| 2  | Soldardien, Victor Rousseau                       | 19 | Schone Kunsten, Isidore De Rudder     |
| 3  | Volksgezondheid, Pieter Braecke                   | 20 | Braudeverman, Victor De Haen          |
| 4  | Openbare Wilgheid, Jean-Baptiste De Keyser        | 21 | Letteren, Alphonse de Tombay          |
| 5  | Financiën, Désiré Weygers                         | 22 | Wetenschap, Alphonse de Tombay        |
| 6  | Ammeuzing, Léandre Grandmoulin                    | 23 | Rijkdom, Edouard Roskam               |
| 7  | Onderlinge lijtand, Alphonse de Tombay            | 24 | Uit, Egide Rombaux                    |
| 8  | Arbeid, Julien Dillens                            | 25 | Naamwezen, Jacques Marin              |
| 9  | Onderwijs, Jacques de Lalaigne                    | 26 | Moederschap, Eugène Canneel           |
| 10 | Gerechtigheid, Jacques de Lalaigne                | 27 | Kinderbescherming, Eugène Canneel     |
| 11 | Richt, Julien Dillens                             | 28 | Elektriciteit, Paul Du Bois           |
| 12 | Sokkels van de kinderkazer, Auguste Puttemans (2) | 29 | Nijverheid, Henri Bonquet             |
| 13 | Vruchtbaarheid, Jean-Marie Héralin                | 30 | Handel, Arsène Matton                 |
| 14 | Vernoozandvaders, Léon Vogelaer (4)               | 31 | Arbeider, Paul Stoffyn                |
| 15 | Vaan, Joseph Baudrenghien                         | 32 | Schilderkunst, Paul Du Bois           |
| 16 | Water, Godtfroid Dewweze                          | 33 | Beeldhouwkunst, Paul Du Bois          |
| 17 | Gas, Ferdinand Schirren                           | A  | De gouden van de Boeg, Jules Lambeaux |

Verantwoordelijke uitgever: Charles Focq, van Marnixgats 10, 1000 Brussel

Tekst en coördinatie: Fernand Desmet  
 Grafische vormgeving: Thierry Jullien, The Photo's Department  
 Vertaling: Boris D'Almeida

Drukwerk: Equinox, Brussel, september 2019

Zure van Catherine Sabbe en Isabelle Poliquart